

Vaikka teknologisesti katsoen Suomea voidaan pitää eturivin tietoyhteiskuntana, Castells ja Himanen muistuttavat, että kyse on vasta hyvin nuoresta ilmiöstä. Taloudellisesti Suomi on ollut suurimman osan historiaansa köyhä maa, jonka maantieteellinen ja poliittinen asema ei ole tilannetta ainakaan helpottanut. Kirjoittajien tulkinnassa tietoyhteiskunta on jatkoa suurille suomalaisille selviytymistarinoille: ”Suomen historia on voimien kokoamista kansallisiin projekteihin; talvisodan taistelujen ja jatkosodan jälkeisen jälleerakentamisen sijalla on nyt tietoyhteiskunnan yhteinen hanke, joka löydettiin 1990-luvun alun lamastaselviämiskeinoksi”, Castells ja Himanen maalailevat. Olkoonkin niin, että 1990-luku oli Suomen tarinassa monin tavoin historiallinen käänne, mielestäni tietoyhteiskunnan rinnastaminen sotavuosien kansakuntaa yhdistävän identiteetti-projektin merkityksessä on kyllä kohtelaasti ilmaisten uskaliaista.

Puuttumatta tässä tämän tarkem-

min kirjan sisällöllisiin yksityiskoh-
tiin, haluan nostaa esiin mielestäni
työn suurimman ongelman. Kuten
kirjoittajat itsekkin korostavat, teos
ei ole sen enempää empiirisesti kuin
teoreettisestikaan katsoen tieteellinen
tutkimus sanan ankarassa mer-
kityksessä. Toisaalta kirjaa ei myös-
kään voi pitää systemaattisena se-
kundaariaineistoon tukeutuvana
synteesinä aiheestaan. Muun muas-
sa käsitys suomalaisen hyvinvointi-
valtion edistyksestä otetaan
annettuna käytännössä juuri lain-
kaan puuttumatta niihin viimeai-
kaisiin muutoksiin ja epäkohtiin,
joita esimerkiksi Raija Julkunen on
ansiokkaasti ja hyvin yksityiskohtai-
sesti käsitellyt. Voidaankin sanoa,
että Castellsin ja Himanen työtä vai-
vaa eräänlainen mustavalkoisuus ja
mahdollisesti jopa tarkoitushakuinen
kriittisyyden puute.

Tosin kirjan julkistamistilaisuus-
dessa pitämässään puheessa Castells
korosti, että teoksen tavoitteena on
ennen kaikkea toimia päänavauk-
sena yksityiskohtaisemmille tutki-

muksille ja herättää yleistä keskuste-
lua. Uuden tutkimustyön virittäjänä
huomattavasti lyhyempi ja selkeästi
tutkijoille ja yhteiskunnallisille päät-
täjille suunnattu raportti olisi kui-
tenkin voinut olla tehokkaampi for-
maatti. Toisaalta kaupallisen kus-
tantajan painattamana teos onnistuu
varmasti herättämään pelkkää
raporttia laajemmin julkista huo-
miota. Ja onhan teoksen alkuperäinen,
kansainvälisille markkinoille
suunnattu versio varmasti hyvää
mainosta Suomelle, mikä ei suin-
kaan ole vähäpätöinen saavutus.
Tässä mielessä teos mitä todennä-
köisimmin täyttää tarkoituksensa.

PASI PYÖRIÄ

MANUEL CASTELLS &
PEKKA HIMANEN
SUOMEN TIETUYHTEISKUNTA-
MALLI
SUOM. JUKKA KEMPPINEN
HELSINKI: SITRA & WSOY, 2001
209 s.

TILASTOJEN MUKAAN...

Merja Kinnusen väitöskirjan ydin-
kysymys on, hänen omilla sanoil-
laan, ”miten tilastolliset luokitukset
osallistuvat naisten ja miesten palk-
kaerojen legitimointiin suomalaisessa
yhteiskunnassa”. Äkkiseltään ky-
symys voi tuntua oudolta: miten ih-
meessä tilastolliset luokitukset voi-
vat ”osallistua” mihinkään? Ovatko
luokitukset mukamas joitain työ-
markkinapoliittisia toimijoita?

Kun on kirjan lukenut, voi vain
onnitella Kinnusta äärimmäisen re-
levantista tutkimuskohteesta ja sekä
tiedekäsityksemme että yhteiskun-
tapoliittisen ymmärryksemme kan-
nalta merkittävästä tutkimuksesta.
Ensiksikin: Kinnunen osoittaa ha-
vainnollisella ja vastaan panematto-
malla tavalla, että luokitukset todel-
lakin osallistuvat ja vieläpä mitä
merkittävimällä tavalla yhteiskun-

nallisten hierarkioiden uusintami-
seen. Tapaustutkimuksena esitetty
sairaanhoitajien ja insinöörien sta-
tuksen määrittelyprosessi ja sen
palkkapoliittiset edellytykset ja seu-
raukset osoittavat kouriintuntuvalla
tavalla sen, miten tärkeä osa yhteis-
kunnallisten suhteiden järjestystä ti-
lastot ovatkaan.

Kinnusen tutkimuksen suuri an-
ti on yhtä lailla toisaalla. Hän pal-

jastaa tilastoinnin sisäisen logiikan erinomaisen hallitulla historiallisella otteella, tekisipä mieli sanoa, että harvoin lukee yhteiskuntatieteilijältä sellaista historiallista analyysia, joka todella avaa ne historiallis-sosiologiset käsitteet, joiden avulla tutkija työskentelee. Useinhan näkee yhteiskuntatieteilijöiden käyttävän historiallista materiaalia vain omien käsitteidensä ja käsitystensä kuvituksena ellei suorastaan koristukse-
na. Kinnunen on ymmärtänyt syvällisesti tilastollisen logiikan ja sen kategorioiden oman historiallisuuden ja samalla paljastaa syvien ajatustottumusten oman historiallisuuden ja hierarkkisyyden. Kaiken kukkuraksi Kinnunen on kirjoittanut analyysinsa tehokkaasti, ilman

pitkittäviä ja pitkästyttäviä aatehistoriallisia ekskursioita. Aiheen hallinta on erinomainen ja tutkimuksen punainen lanka, palkkaerojen sukupuolisten ulottuvuuksien selittäminen, ei karkaa tutkijan käsistä.

Sekä yhteiskuntatutkijoilla että historioitsijoilla on ollut pitkään taipumus käyttää valmiita tilastoja tutkimusaineistoinaan ymmärtämättä tilastojen omaa yhteiskunnallisuutta ja historiallisuutta. On vain ihasteltava sitä, kuinka Suomessa/Ruotsissa on jo 1700-luvulta saatavissa niin erinomaisia väestötilastoja ettei missään. Kinnusen tapa lukea väestö- ja ammattiluokitusten oman kehityksen muutoksia tilastojen kommentaarien kautta osoittaa havainnollisesti sen, että tilastot itsessään

ovat lähdekritiikkiä vaativa aineisto, mutta myös aineisto, jonka avulla on mahdollista nähdä kunkin ajan vallitsevat yhteiskuntakäsitykset ja -ideat mitä alastomimmassa muodossa. Kinnusen väitöskirja on siis myös mitä suositeltavin metoditeos.

Merja Kinnusen väitöskirjassa ei ole mitään turhaa. Ei voi kuin suositella.

PANU PULMA

MERJA KINNUNEN
LUOKITELTU SUKUPUOLI
VASTAPAINO 2001
187 s.

SOSIAALITYÖN TUTKIMUKSEN UUSI SUUNTA?

Suomalainen sosiaalityön tutkimus ja opetus on vahvistunut 1990-luvulla. Oman tutkimuksen profiloiminen on olennaista sosiaalityön aseman vahvistamisessa. Teoksen *Reconstructing social work research* julkaisemisella profiloidaan 1990-luvun suomalaista sosiaalityön tutkimusta kansainväliselle lukijakunnalle. Toimittajat määrittelevät, että kirjan tavoitteena on antaa käsitys nykyisen suomalaisen sosiaalityön tutkimuksen ajankohtaisista teemoista ja metodologioista. Kirjoittajien valinnassa on pyritty tavoittamaan analyttisesti sosiaalityön tutkimuksen moninainen luonne. Sosiaalityötä tutkimusaiheena tärkeä

keämpinä pidetään sellaisia tutkimusmetodologioita ja -strategioita, jotka tavoittavat sosiaalityön ammatillisen, vuorovaikutteisen, sosiaalisen ja eettisen erityisyyden. Laadullisten menetelmien nähdään toteuttavan tämän strategisen tehtävän parhaiten. Sosiaalityön tutkimuksella ei kuitenkaan ole varsinaisesti omaa laadullisen tutkimuksen metodologiaa eikä metodeja. Kirjan artikkeleissa pyritäänkin osoittamaan, miten sosiaalityön tutkimus sovitaa sosiaalityöiden laadullisia tutkimusotteita omiin aiheisiinsa. Metodologisten ja metodisten pohdintojen nostamista etusijalle sosiaalityön substanssiin liittyviin pohdis-

keluihin nähden voi pitää paradoksaalisena: kun metodologia ja metodit ovat lainaa muista tieteistä, niin eikö sosiaalityöhön kiinnittyvää substanssia voi pitää sosiaalityön tutkimukselle omimpana.

Kirjassa esitettyä metodologista rekonstruktioita voi lukea niin, että pyritään antamaan normatiivinen malli siitä, miten asemaansa vahvistanut sosiaalityön tutkimus tulee suunnata. Normatiivisen mallin mukainen sosiaalityön tutkimus on kvalitatiivisin menetelmin tapahtuvaa arjen vuorovaikutuksellisten käytäntöjen tutkimista, jolloin metodologisina lähtökohtina korostuvat etnografia, etnometodologia ja